

Vihapuhe uhkana demokratialle? Kuntapoliitikkoihin ja muihin julkisiin toimijoihin kohdistuva vihapuhe

Civic Space Scan Kansalaispaneeli 13.2.2021: Sananvapaus Suomessa

Reeta Pöyhtäri, tutkijatohtori, YTT, Jyväskylän yliopisto

Reeta Pöyhtäri • Paula Haara • Pentti Raittila

VIHA- PUHE

sananvapautta
kaventamassa

The Assault on Journalism

Building Knowledge to Protect
Freedom of Expression

Edited by Ulla Carlsson and Reeta Pöyhtäri

NORDICOM

VALTIONEUVOSTON
SELVITYS- JA TUTKIMUSTOIMINTA

Aleksi Knuutila, Heidi Kosonen, Tuija Saresma,
Paula Haara, Reeta Pöyhtäri

Viha vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päättöksentekoon

Sisäministeriö
interiöministeriö

Sisäinen turvallisuus | Sisäministeriön julkaisu 2019:23

Sanat ovat tekoja
Vihapuheen ja
nettikiusaamisen vastaisten
toimien tehostaminen

Muutos: vihapuheen kohteet

Vihapuhe on historiallisesti liitetty lähinnä nimettyihin vähemmistöihin, syrjittyyn asemaan yhteiskunnassa ja näiden hierarkioiden ylläpitoon

→ Viime vuosina on nähty, että julkista (puhe)valtaa käyttävät voivat olla vihapuheen ja muiden esim. verkkohyökkäysten kohteina

→ Uusi huolenaihe: erityisesti virkamiehet, oikeuslaitos, poliisi, toimittajat, tutkijat, politiikan toimijat, muut kansalaistoimijat ovat säännöllisesti vihapuheen kohteina (vrt. Sanat ovat tekoja 2019)

→ Julkisen keskustelun mukaan 2019 eduskuntavaalien ja eurovaalien aikaan ehdokkaisiin kohdistettiin ennennäkemätön määrä väkivallan uhkaa julkisilla paikoilla ja internetissä

Vihapuheen tavoitteena on aiempaa selkeämmin vaikuttaa julkiseen keskusteluun ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

→ Ketkä vielä hakeutuvat luottamustehtäviin? Ketkä osallistuvat julkiseen keskusteluun?
Mitkä asiat ja näkökulmat saavat näkyvyyttä? Suorat vaikutukset päätöksentekoon tai esimerkiksi oikeuslaitoksen tai virkavallan toimintaan?

Paljonko on internetin ja sosiaalisen median syytä?

Vihapuhe ei ole uusi ilmiö, mutta se on nykyisin näkyvämpää ja sen tuottaminen on verkossa helppoa.

Vihapuhe on kuitenkin yleistä verkon ulkopuolella.

Sidoksissa yhteiskunnassa oleviin ristiriitoihin ja ilmapiiriin. Yhteiskunnallinen tilanne nyt?

- Keskustelukulttuurin koventuminen, vastakkainasettelulle perustuvan populismin valtavirtaistuminen ja näkemysten polarisoituminen, politiikan henkilöityminen, medioituminen, mediakohut, väestön moninaisuus, taloudellinen tilanne, kokemukset tulevaisuuden epävarmuudesta, kilpailuyhteiskunta, kansalaisten tyytymättömyys politiikkaan
- Pelko, epävarmuus, ennakkoluuloisuus, vihollisen tarve, kuulluksi tulemisen tarve, tarve saada asioille selitys?
 - Monet kokevat äänensä jäävän kuulumattomiin -> Tämän kokemuksen populismi ja muut liikkeet valjastavat käyttöönsä
 - Vihapuhe värvää helposti mukaansa sivullisia, huolestuneita ja epävarmoja; esim. salaliittoteoriat

Digitaalinen media vahvistaa vihapuhetta ja uhkailua

- ✓ Sisältöjen levittäminen on helppoa - Voi tavoittaa suurenkin yleisön, hyvässä ja pahassa
- ✓ Anonymiteetti, kasvottomuus
- ✓ Palaute on välitöntä, harkinta pettää, keskustelutyyli netissä - mutta tappouhkaus on uhkaus netissäkin.
- ✓ Epäselvyydet verkkoalustojen roolista ja vastuista

Vihapuhe poliittisessa puheessa

Poliittisessa kielenkäytössä vihapuhetta on ollut aina. Vihapuhe on poliittinen vaikuttamis- ja painostuskeino.

- Tietyn valtarakenteen ja yhteiskuntajärjestyksen ylläpitäminen
- Vastustajan leimaaminen, uhkakuvien luominen: me-muut, viholliskuvien luominen ja erojen korostaminen, vastapuolen moraalin kyseenalaistaminen, faktojen vääristely ja valikoiva esittäminen
- Oman viiteryhmän vahvistaminen, vastustajan heikentäminen ja kyseenalaistaminen
- Viholliskuville rakentuva yhteisöllisyys: nörkästyksen ruokkiminen keinona saada kannattajat liikkeelle
- Tunteisiin vetoava retoriikka
- Hyökkäävä puhetyyli
- Suomalainen poliittinen keskustelukulttuuri erityisen kehittymätöntä sietämään aitoa erimielisyyttä, debattia?

Poliitikon syyllistyminen vihapuheeseen tai jopa viharikokseen on erityisen haitallista: vaikutusvaltainen asema, laajat levityskanavat, viestin uskottavuus ja sen kerrannaisvaikutukset

Viha vallassa: Vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon

Valtioneuvoston Selvitys- ja Tutkimustoiminnan rahoittama hanke 2019

Tutkittiin erityisesti päättäjien luottamus- tai virkatehtäviin liittyvää vihapuhetta

Tavoite:

- Arvioida vihapuheen laajuutta ja vaikutuksia
- Selvittää saatavilla olevan tuen ja työkalujen riittävyyttä
- Selvittää millaiset tahot päättäjiin kohdistuvaa vihapuhetta tuottavat
- Tuottaa toimenpide-ehdotukset vihapuheen ehkäisemiseksi
- ja siltä suojautumiseksi

- <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161812>

Tutkimusaineisto

Kuntiin ja eduskuntaan lähetetty kysely huhti-toukokuussa 2019

- Kysymykset rajattiin koskemaan sellaista vihapuhetta, joka liittyy vastaajien luottamus- tai virkatehtäviin
- Kyselyssä määriteltiin vihapuhe: Käyttäytymistä tai puhetta, joka
 - luo halventavaa tai uhkaavaa ilmapiiriä; JA
 - liittyy henkilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin (sukupuoli, kieli, etnisyys tmv.) *tai* on suvaitsemattomuuden motivoimaa

Teemahaastattelut päättäjille ja vihapuheen asiantuntijoille

Twitter-aineisto: päättäjiin kohdistetut vihamieliset viestit

- 2019 eduskuntavaalien ja EU-parlamenttivaalien ehdokkaiden sekä edellisen kauden kansanedustajien ja EU-parlamenttiedustajien Twitter-tilit

Kysely 1 393 vastaajaa

Teemahaastattelut 14 kpl

Twitter-aineisto 1260 tiliä,
noin 375 000 viestiä

Vihapuheen yleisyys ja ilmenemismuodot

34% kuntapäättäjistä (N=1307) ollut häirinnän tai vihapuheen kohteena virka- tai luottamustehtävien takia (eduskunta N=86, 45%)

14% kuntapäättäjistä: Läheinen ollut häirinnän tai vihapuheen kohteena virka- tai luottamustehtävien takia (eduskunta lähes sama luku)

2/3 kuntapäättäjistä arvioi vihapuheen lisääntyneen julkisessa keskustelussa tai julkisessa tilassa viime vuosina.

Yleisin tapahtumapaikka: julkiset viestit internetissä (etenkin Facebook); myös mm. julkisella paikalla, sähköpostitse

- Vertailua: vähemmistöt 46-61 % (2017); toimittajista noin 30%, mutta jopa 53% useammin kuin kerran 6kk (2017); tutkijat toisinaan/usein 27% (2015); tuomarit 66 % (vihapuhe, uhkailu: harvoin, silloin tällöin, usein, 2019), noin 100 kokenut maalittamista; syyttäjät 40 % epäasiallinen käytös (2018)

- *”vähättelyä, arvostelua ja halveksuntaa sukupuoleni vuoksi (sukupuolista häirintää, tytöttelyä jne.)”*
- *”valheellisten tietojen levittelyä”*
- *”kiristyksen yritystä ja uhkailua, epäasiallista kielenkäyttöä ja pitkäkestoista häirintää”*
- *”nimettömiä puhelinsoittoja ja uhkaavaa käyttäytymistä kunnanvirastossa”*
- *”solvaamista vaaliteltoilla ja ravintoloissa”*
- *”kunnanhallituksessa: haukkumista, naljailua, koko ryhmälle haukkumista”*

Keneen vihapuhe kohdistuu?

Näkyvyys ja sukupuoli vaikuttavat kohdentumiseen

Kunnanvaltuutetuista vihapuheen uhreiksi ovat joutuneet varsinkin suurten kaupunkien poliitikot, naiset ja näkyvissä asemissa olevat, kuten kunnanjohtajat ja kunnanhallitusten puheenjohtajat.

Vihapuhetta kohdistuu naispäättäjiin, seksuaalivähemmistöihin, rodullistettuihin, ruotsinkielisiin.

Yksittäisten kuntien väliset erot näyttävät kyselyn perusteella suurilta: vihapuhetta koetaan enemmän suurissa ja kaupunkimaisissa kunnissa, mutta eroja on myös yksittäisten kuntien välillä.

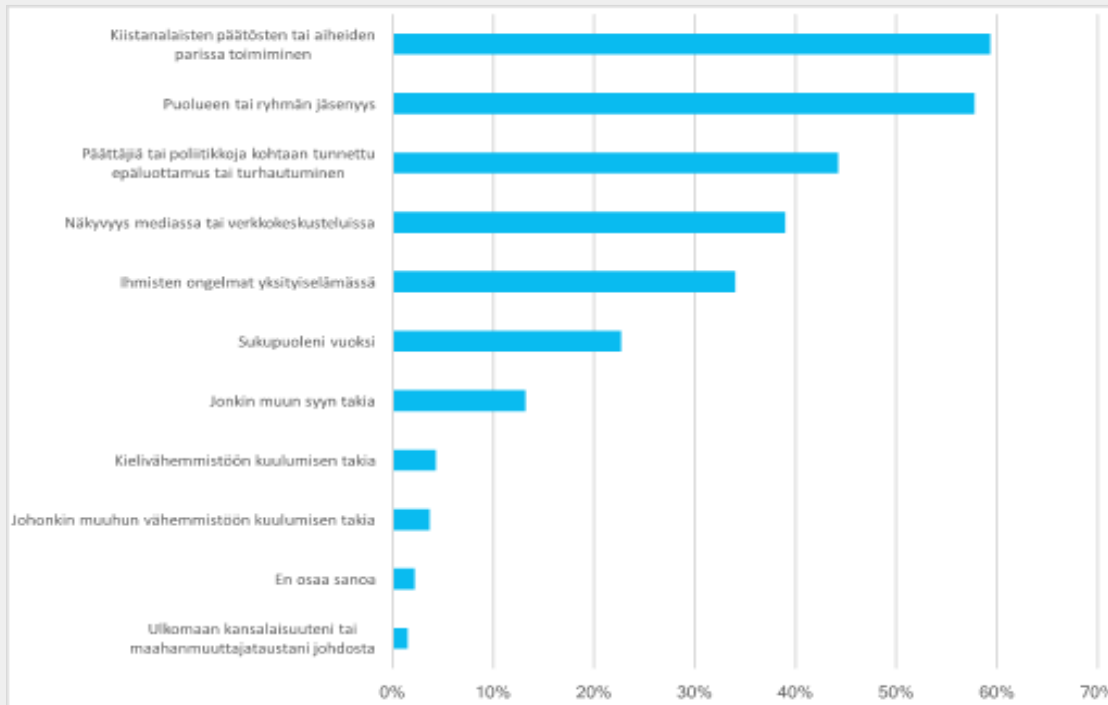
Sukupuolten väliset erot kuntapäättäjien vihakokemuksissa

	Miehet (n=670)	Naiset (n=572)
Itse ollut kohteena	28% (±3.4%)	42% (±4.0%)
Läheiset olleet kohteena	14% (±2.6%)	14% (±2.9%)
Halventaminen tai solvaaminen	20% (±3.0%)	34% (±3.9%)
Uhkaaminen	10% (±2.3%)	18% (±3.2%)
Vihamielisyys ryhmiä kohtaan	10% (±2.3%)	20% (±3.3%)

Häirinnän tai vihapuheen kohteeksi joutumisen syyt

Vihapuhetta kokeneiden kuntapäättäjien arvio syistä sille, että he ovat olleet vihapuheen kohteena (N=462)

- Häirintä alkoi erään **kaavoitusprosessin** aikana”
- “ilmastonmuutos, maahanmuutto ym. **tunteita herättävät aiheet**”
- “**Ymmärtämättömyys** päätöksenteon ‘hitaudesta’... myös päätöksentekijöillä on usein väärä kuva toiminnasta ja sen vaatimuksista valmistelusta toteutukseen.”
- “Jos en ole virkamiesten kanssa samaa mieltä ja esitän poikkeavia päätösesityksiä minut tuomitaan hankalaksi, Puheenjohtaja ei aina oikein anna edes puheenvuoroa.”
- “Kun päätöksenteosta ja perusteista **kirjoittaa julkisesti** ja tekee yhteistyötä ‘väärien’ poliitikkojen kanssa, saa osakseen häirintää.”

Vihapuhe heijastaa poliittisen vastakkainasettelun kärjistymistä

*”puolueen mollaaminen **arvoperustan, kristillisyyden takia**. Uskontoa syrjitään nykyään.”*

*”**Vihreisiin kohdistuvaa solvausta** (sanallista ja kuvallista) esiintyi mm. Facebook-postausteni ja -mainosteni yhteydessä eduskuntavaalikampanjassani. Myös toritapahtumissa esiintyi lähes solvaavaa puhetta Vihreitä kohtaan.”*

*”Olen kohdannut ainoastaan ”vihapuhetta” ja uhkailua muilta kaupunginvaltuutetuilta (SDP, Vasemmistoliitto sekä Kokoomus) **liittyen Perussuomalaisuuteeni!**”*

*”Tätä [tehtyjä päätöksiä] ei kaikki, etenkin vähemmistönä vaikuttava paikallinen Kokoomus-puolue kykene mukisematta nielemään, vaan osa kirjoittelee paikallislehdissä osin harhaanjohtavia artikkeleita ja osa myös fb-palstoilla **syyttäen keskustalaisia** sopulilaumaksi, tyhmäksi ja järjettömiksi.”*

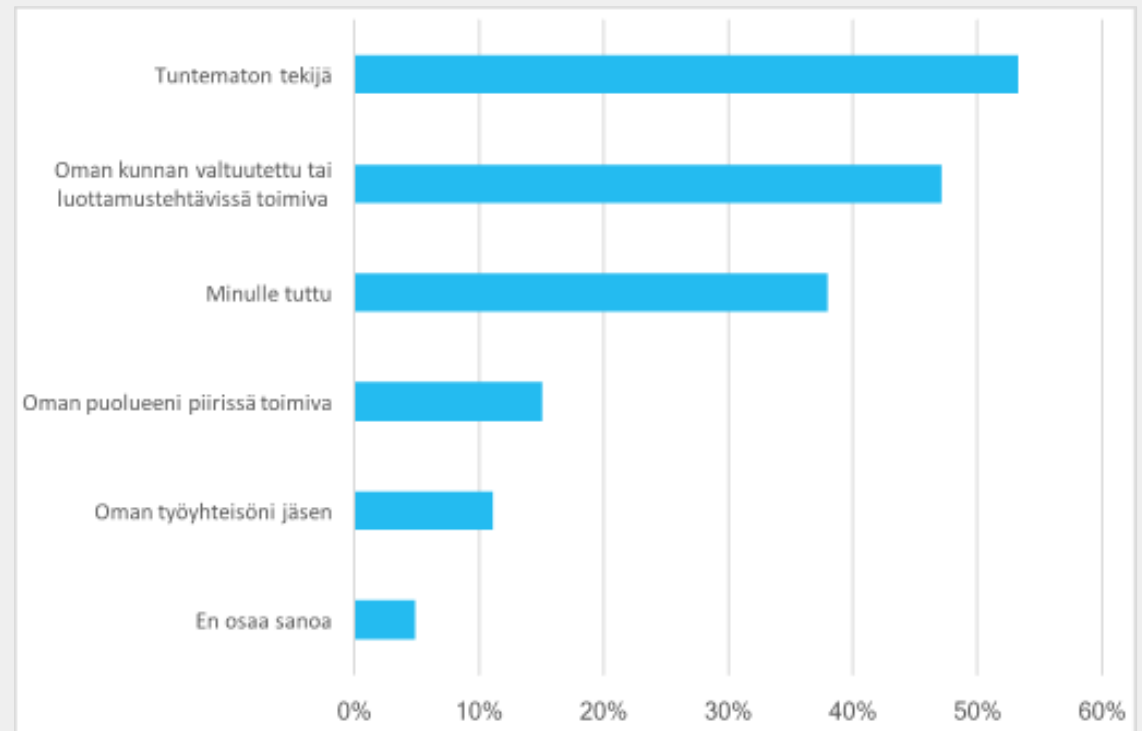
Tekijät?

Kuntapäättäjien kohtaama vihapuhe sekä tavoitteellista toimintaa että spontaania käytöstä.

Usein vihapuheen tuottajista ei tiedetä juuri mitään.

Lähes puolet vihapuhetta kohdanneista kuntavastaajista oli kokenut sitä oman kunnan luottamustehtävissä toimivien taholta.

**Mitkä vaihtoehdot kuvaavat vihapuheen tekijöitä?
Vastaajina vihapuheen kohteena olleet kuntapäättäjät (N=450)**

Vihapuheen vaikutukset

- Vähentää motivaatiota osallistua julkiseen keskusteluun (42 % *kuntapäättäjäistä*)
- Saa luopumaan politiikasta tai harkitsemaan sitä
- Heikentää luottamusta tuntemattomiin ihmisiin (noin puolet)
- Heikentää yleistä turvallisuudentunnetta (41 %)
- Vaikutus voi olla epäsuora: Jo pelkkä vihapuheen uhka vähentää luottamusta tuntemattomiin ihmisiin sekä halua osallistua julkiseen keskusteluun
- Vaikutukset voivat olla myös myönteisiä: lisää halua vaikuttaa kiistanalaisiin asioihin (*erityisesti perussuomalaiset*)
- Kuntaliiton kysely: vaikuttaako häirintä ja uhkailu halukkuuteen lähteä kunnallisvaaliehdokkaaksi? Vaikuttaa, Yht. 49%, miehet 41 %, naiset 57%. (HS 31.1.2021)
- “Jouduin jäämään sairauslomalle muutamaksi viikoksi julkisen mustamaalaamisen vuoksi. Sama jatkunee tulevaisuudessa. Nyt olen vahvempi, enkä usko masentuvani, mutta inho muita ihmisiä kohtaan syvenee enkä luota enää tämän yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen.”
- “Inget direkt, mera en känsla av att nånting skulle KUNNA hända.”
- “Koko ‘vihapuhe’-termi mielestäni tuo mieleen lähinnä joitain ammatikseen mielensä pahoittavia, enkä oikein ymmärrä miten se edes teoriassa voisi vaikuttaa joihinkin elämän osa-alueisiin.”

Vaientava vaikutus

”Osallistumiseni julkiseen keskusteluun kristilliseltä arvopohjalta on huomattavasti heikentynyt yleisen kielteisen asenneilmapiirin ja ennalta tiedetyn vastakkainasettelun vuoksi.”

”Sinänsä en ole ihminen, johon helposti kohdistetaan vihapuhetta. Kuitenkin tieto, että tiettyihin teemoihin esim. translakiin ym. ilmastokeskustelu jne. kannanotot voivat johtaa maalittamiseen, vähentää halua osallistua julkiseen keskusteluun.”

”Somekirjoittelu on kauheaa. Mietin itse paljonkin, mihin haluan ottaa kantaa. Paikallisille facebookin porinapalstoille en kirjoita mitään.”

”Sananvapauden pitäisi olla loukkaamaton perusoikeus. Enemmänkin pelottaa sanoa mielipidettään vihapuheen puhujaksi leimaamisen pelossa.”

Tavallisista netinkäyttäjistä 60% arvioi keskustelukulttuurin huonontuneen, 25% ei halua osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun, koska pelkää muiden reaktioita (Yle, 2020)

Vihapuheen määrä ja laatu muissa Pohjoismaissa

	Poliitikot	Toimittajat	Muut julkiset	Vihapuheen laatu	Aiheet	Seuraukset
Ruotsi	Noin 30 % kokenut vihapuhetta (2018); erityisesti nuoret, naiset (jopa 70%), aktiiviset, suurkau-punkien valtuutetut	Noin 31% uhkailua (2016); Vihamieli-set kommentit: 72% naiset/80% miehet	19% julkiseen keskusteluun osallistuvista; viikoittain osallistu-vista 36% (2018)	uhka, väkivalta, ahdistelu, seksuaalinen ahdistelu; erityisesti sosiaalinen media	sukupuoli, tasa-arvo/feminismi, maahanmuutto, integraatio, rasismi --Tekijöiden arvellaan olevan ääri-näkemyksen edustajia, pääasiassa ääri-oikeiston.	Itsesensuuri, aiheiden välttely, pelko, jättäytyminen pois tehtävästä; 25% kaikista valtuutetuista, 42% vihapuhetta kohdanneista valtuutetuista
Norja	39% vihapuhe, 13 % uhkaukset (2019); erityisesti nuoret, pohjoinen	43/44 % vihapuhe, 25% uhkaa (2015); erit. nuoret naiset		-ii-	-ii-	Itsesensuuri, aiheiden välttely, pelko, jättäytyminen pois tehtävästä
Tanska	50/60 % kansan-edustajista (2016/2014 nettiviha); tappo-uhkaus 30%	Tutkimus-tuloksia siitä, että toimittajat kokevat sanan-vapauden uhkaa ja pidättyvät kirjoitta-masta (50%/2020)		-ii-	Tekijöiden arvioidaan olevan muslimitaustaisia ja äärioikeistoa.	40% verkkokeskus-telijoista jättä-nyt ilmaisemat-ta mielipiteensä; 50% poliitikoista

Lähteet mm.: Ruotsi, hallituksen selonteko:

<https://www.regeringen.se/4a5758/contentassets/bf357b92128040828c598105a042bb30/till-det-fria-ordets-forsvar.pdf>; Norja,

ministeriön selvitys: <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004938>; Tanska, Sananvapauskomission raportti:

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/betaenkning_nr._1573_2020_del_2.pdf

Vihapuheen ongelmallisuus demokratiassa

- Luottamuksen rapauttaminen ja rapautuminen yhteiskunnassa
- Demokratian kyseenalaistaminen
- Avoimuusperiaatteen vaarantuminen
- Asemien horjuttaminen ja väärinkäyttö
- Keskustelun ja dialogin tyrehdyttäminen
- Itsesensuuri ja julkisuuden / julkisen osallistumisen välttely
- Asioiden kärjistyminen, polarisaatio
- Lisää yhteiskunnallista eriarvoistumista ja voi lisätä yleistä rauhattomuutta, lietsoa väkivaltaista ilmapiiriä ja syrjintää

... Vihapuheella rapautetaan demokratian perustuksia ja keskeisiä arvoja.

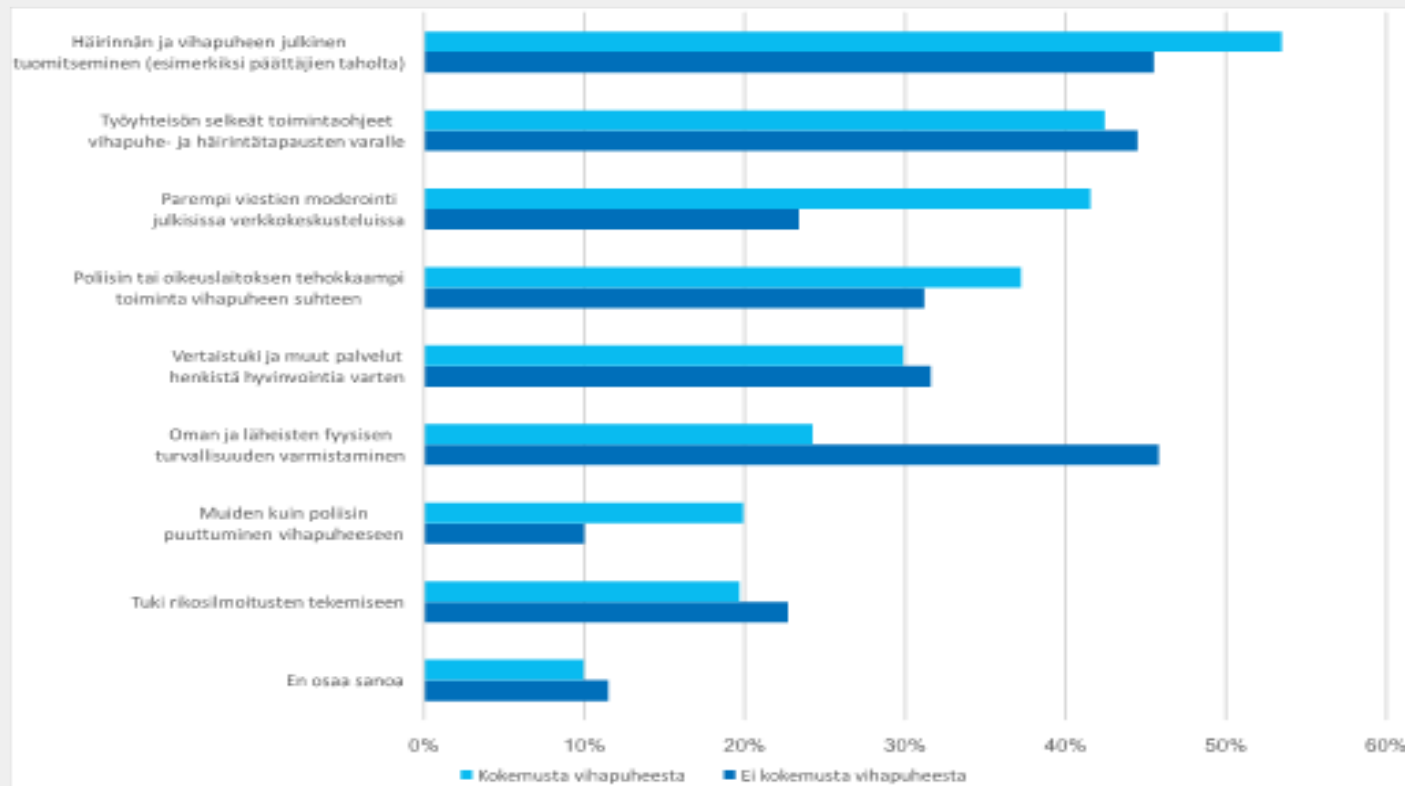

Minkälainen tuki tai toiminta olisi hyödyllisintä?

- Nykyiset vihapuheen vastaiset toimenpiteet koetaan riittämättömiksi. Etenkin vaaliehdokkaat ja kunnanvaltuutetut jäävät usein ilman tukea joutuessaan vihapuheen kohteiksi.
- Yhtenäiset toimintalinjat ja selkeät ohjeet: Kenen pitäisi olla vastuussa vihapuheen vastaisista toimista?
- Henkisen työsuojelun tarve
- Poliitikkojen vastuu “tukipuheesta”: vihapuheen julkinen tuomitseminen ja laajemmin puhe syrjintää vastaan
- Vihapuheen näkyväksi tekeminen ja kitkeminen poliittisen järjestelmän sisältä

Kuntapäättäjien arvio siitä minkälainen tuki tai toiminta olisi heille hyödyllistä vihapuhetapauksissa: Julkinen tuomitseminen, toimintaohjeet, keskusteluiden moderointi netissä, poliisin/oikeuslaitoksen tehokkaampi toiminta, vertaistuki, fyysinen turvallisuus

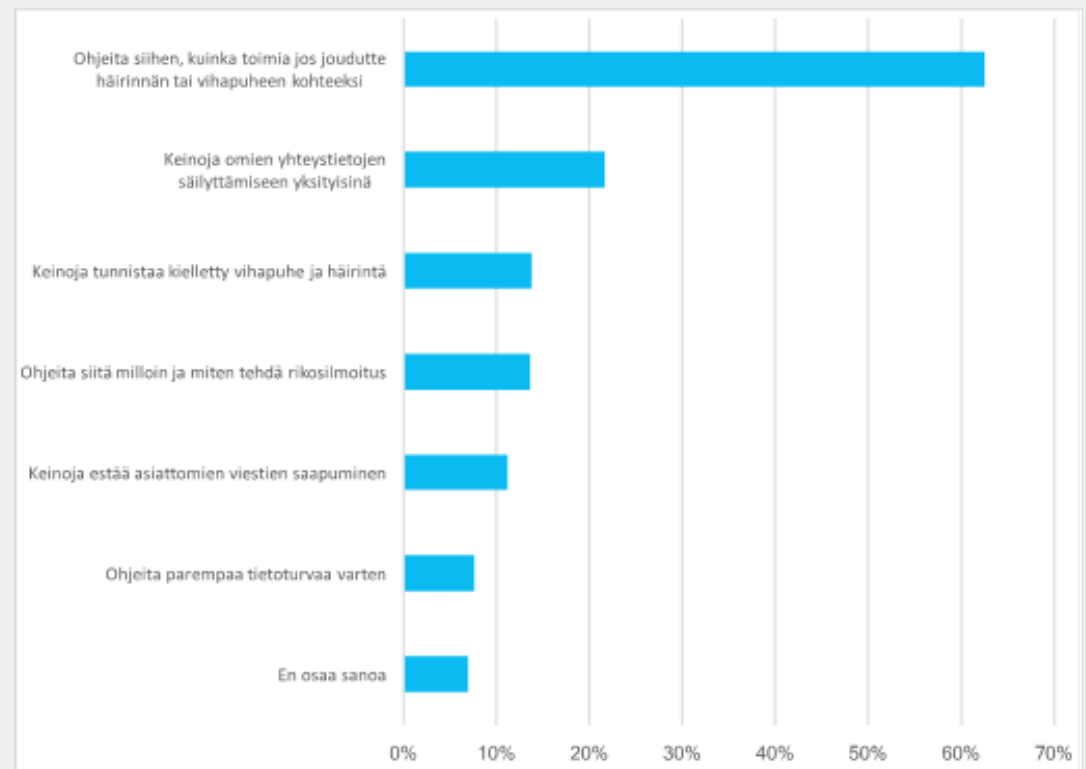
Minkälainen koulutus tai ohjeistus olisi hyödyllistä?

Kuntapäättäjien arvio siitä minkälainen vihapuheeseen liittyvä koulutus tai ohjeistus olisi heille hyödyllistä (N=1099)

Eduskunnan ja kuntien selkeät toimintaohjeet vihapuhe- ja häirintätapausten varalle.

Linjanvedot: Minkälainen puhe tai kritiikki ei kuulu normaaliin poliittiseen keskusteluun? Mitä viranhaltijan tulee sietää? Mistä tulee ilmoittaa?

Yksityisyys ja tietoturva

Suosituks

1. Vahvempi arvojohtajuus ja vihapuheen tuomitseminen
2. Hyväksytyn puheen määrittely poliittisessa toiminnassa
3. Vaaliehdokkaille ja kuntien luottamustehtävissä toimiville selkeämmät vastuutahot ja keinovalikoimat
4. Sosiaalisen median alustojen vastuunkanto
5. Poliitiikkaan vaikuttavan vihapuheen näkyväksi tekeminen

Suositus 12: Ennalta ehkäistä poliittista vihapuhetta

Työryhmä esittää, että poliittiset puolueet ohjelmissaan sitoutuvat vihapuheen vastaisiin toimiin. Lisäksi työryhmä esittää, että eduskuntapuolueet vahvistavat rasismiin vastaisessa peruskirjassa mainittuja toimia. Puolueiden tulisi laatia vaalikampanjoitaan varten eettiset ohjeet, joiden tulisi sisältää häirinnän ja vihapuheen vastaiset toimintaohjeet.

Työryhmä suosittaa, että kaikki yhteiskunnalliset toimijat sitoutuvat vihapuheen vastaiseen työhön.

Suositus 3: Kehitetään lainsäädäntöä

Työryhmä esittää, että oikeusministeriö arvioi, pitääkö sananvapauteen liittyvät viharikokset säätää virallisen syytteen alaisiksi ainakin niissä tilanteissa, joissa henkilö joutuu vihapuheen kohteeksi virkatoimiensa, työtehtäviensä tai luottamustehtäviensä hoitamisen vuoksi. Tällöin niiden eteenpäin vieminen rikosprosessissa ei edellyttäisi asianomistajan rangaistusvaatimusta.

Suositus 7: Varmistetaan, että työnantajan tai toimeksiantajan vastuu toteutuu silloin, kun työntekijä on vihapuheen tai vihakampanjan kohteena

Työryhmä esittää, että viranomaiset toteuttavat yhdessä elinkeinoelämän järjestöjen kanssa työnantajille ja toimeksiantajille suunnatun kampanjan siitä, miten tulee toimia tilanteessa, jossa työntekijä joutuu vihapuheen, vihapuhekampanjan tai maalittamisen kohteeksi.

Sisäministeriö (2019) Sanat ovat tekoja : Vihapuheen ja nettikiusaamisen vastaisten toimien tehostaminen. Sisäministeriön julkaisuja 2019:23.

Ylen turvallisemman
vuorovaikutuksen ohje:

<https://yle.fi/aihe/sivu/yleisradio/ysten-turvallisemman-vuorovaikutuksen-ohje>

Stopping hate: How to counter hate speech on Twitter?

http://www.media-diversity.org/additional-files/documents/MDI_Counter_Speech_ENG.pdf

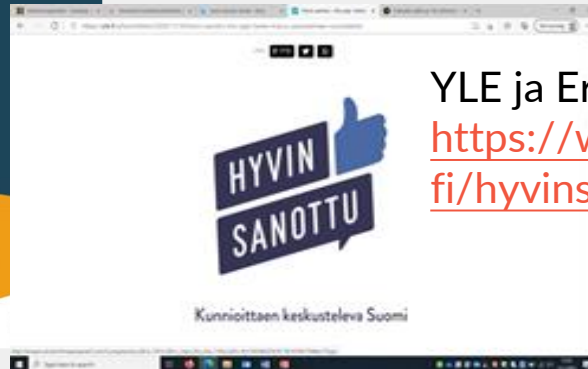
Asiantuntija, saitko vihapostia?

Häiritsevä palaute -sivusto tarjoaa perustietoa ja neuvoja epäasiallista palautetta tai vihapuhetta kohdanneelle asiantuntijalle ja hänen esimiehelleen ja työyhteisölleen. Häiritsevä palaute voidaan kokea uhkaavana tai loukkaavana. Sen tarkoitus voi olla mitätöidä asiantuntijan työtä virheellisin tai harhaanjohtavin perustein tai saada hänet vetäytymään julkisuudesta. Häiritsevä palaute tai vihapuhe voi kuormittaa asiantuntijan työtä, heikentää hänen hyvinvointiaan ja loukata asiantuntijuuttaan sekä vahingoittaa koko työyhteisöä.

Sivuston kolme osaa käsittelevät mediavälitteistä häiritsevää palautetta. Näkökulmat ovat asiantuntijan, hänen esimiehensä ja työyhteisönsä sekä yhteisön maineen. Sivustoa voi käyttää ennakointiin, ensiapuun ja koulutukseen.

Häiritsevä palaute -sivusto:

<https://häiritsevapalaute.fi/>

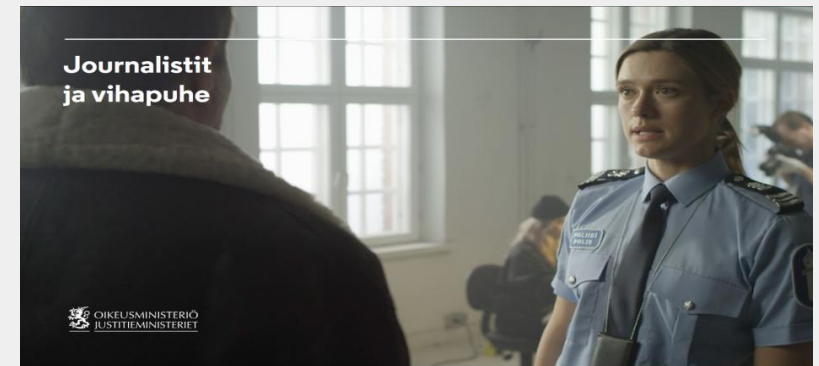

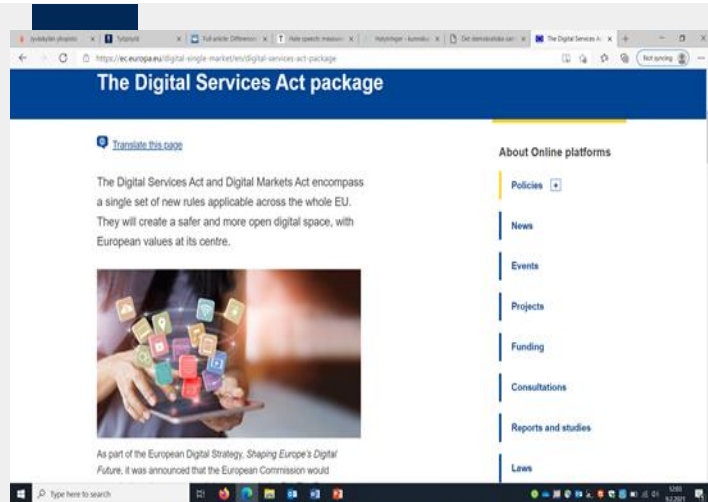
YLE ja Erätauco-säätiö:

<https://www.eratauco.fi/hyvinsanottu/>

Journalistin verkkovihaopas:

<https://journalistiliitto.fi/wp-content/uploads/2019/06/Journalistit-ja-vihapuhe-1.pdf>

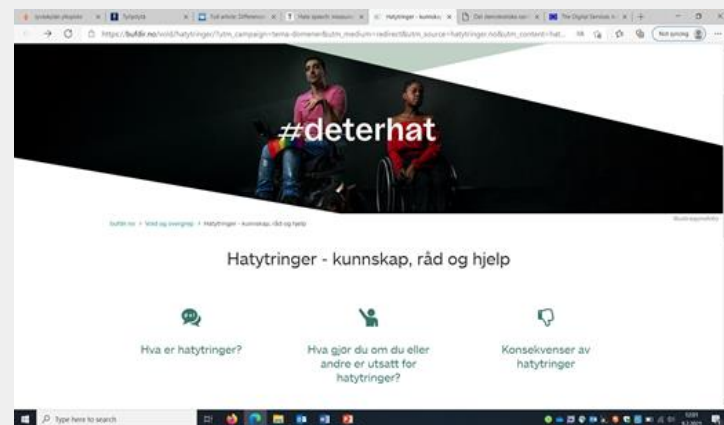

EU:n lakihankkeet: Digital Services Act

Nettivihainfosivustot Norjassa ja Ruotsissa:

<https://bufdir.no/vold/hatytringer/>

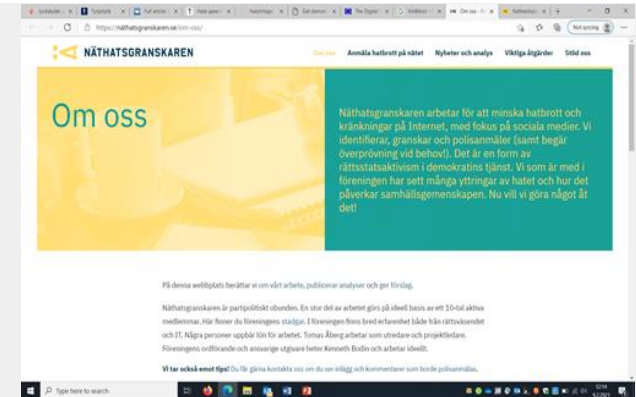
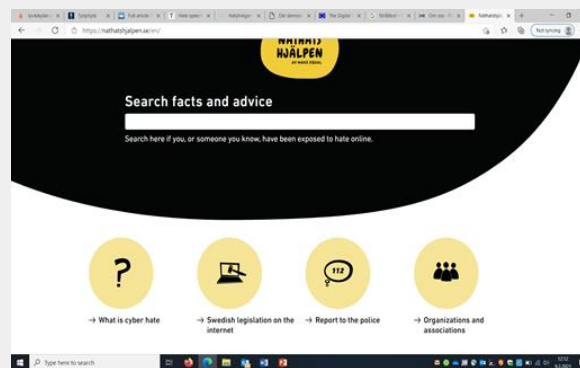
<https://nathatsgranskaren.se>

Kansalaisjärjestö, joka tekee rikosilmoituksia vihapuheesta, neuvoa ym.

"Anteeksipyyntöbotti"

<https://nathatshjalpen.se>

Pohjoismaiset sananvapauskomissiot

Ruotsi, hallituksen kuntakiertue: Det demokratiska samtalet i en digital tid

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Kiitokset!